

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΚΤΑΚΤΟΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 7^{ΗΣ} ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1992

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΥΠΟΔΟΧΗ ΤΟΥ ΑΝΤΕΠΙΣΤΕΛΛΟΝΤΟΣ ΜΕΛΟΥΣ κ. MARCELLO GIGANTE

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ κ. ΜΙΧΑΗΛ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

Ἔχω τὴν τιμὴ νὰ κηρύξω τὴν ἑναρξὴ τῆς ἑκτακτῆς συνεδρίας τῆς Ἀκαδημίας γιὰ τὴν ἐπίσημὴ ὑποδοχὴ τοῦ νέου ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς Ἀκαδημίας μας, καθηγητῇ κυρίου *Marcello Gigante*.

Μὲ ιδιαίτερη χαρὰ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ὑποδέχεται σήμερα τὸν ἐκλεκτὸ συνάδελφο, καθηγητῇ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Νεαπόλεως. Ὁ καθηγητῆς *Marcello Gigante* εἶναι διεθνοῦς ἐμβέλειας θεράπων τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς καὶ τῆς λατινικῆς γραμματείας, διακρινόμενος ὅχι μόνον γιὰ τὴ σοφία του, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ λεπτὸ πνεῦμα του καὶ γιὰ τὴν εὐαισθησία του στὴν ποίηση. Ἐξ ἄλλου εἶναι δεινὸς παπυρολόγος, διὸ διευθύνει τὸ περιώνυμο παπυρολογικὸ ἰνστιτούτο τῆς Νεαπόλεως ποὺ συντηρεῖ, διαβάζει καὶ ἐκδίδει τοὺς πάπυρους τῆς πόλεως *Herculaneum* ποὺ κατακαλύφθηκε, μαζὶ μὲ τὴν Πομπηῖα, ὑπὸ τὴ σποδὸ τοῦ Βεζουβίου. Θὰ ἦταν παράλειψη νὰ μὴ σημειώσω ὅτι τὰ ἐνδιαφέροντά του περιλαμβάνουν καὶ τὴ βυζαντινὴ γραμματεία.

Εἶμαι εὐτυχῆς ποὺ ἡ ὑποδοχὴ τοῦ συναδέλφου *Marcello Gigante*, ποὺ συμβαίνει νὰ εἶναι παλαιὸς φίλος, ἐνέπεσε στὸν χρόνον τῆς προεδρικῆς θητείας μου.

Ἀγαπητὲ κύριε συνάδελφε,

Ἐκ μέρους τοῦ σώματος σᾶς ἀπευθύνω καὶ ἐπισήμως τὶς καλύτερες εὐχὰς ὅλων μας μαζὶ μὲ τὴ βεβαιότητά μας ὅτι θὰ συνεχίσετε πολλὰ χρόνια τὴν παραγωγικὴ δράση σας.

Σᾶς περιβάλλω μὲ τὸ μεγάλο διάσημο τῆς Ἀκαδημίας.

Κατ' ἐντολὴ τῆς Συγκλήτου ὁ συνάδελφος κύριος Ἀγαπητὸς Τσοπανάκης θὰ προσφωνήσῃ τὸν καθηγητῇ κύριο *Marcello Gigante*.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ ΤΣΟΠΑΝΑΚΗ

Μὲ ἰδιαίτερη χαρὰ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ὑποδέχεται σήμερα τὸν ἐκλεκτὸ συνάδελφο, καθηγητὴ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Φιλολογίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Νεάπολης, κ. Marcello Gigante, θερμὸν φίλον τῆς Ἑλλάδας καὶ ἕναν ἀπὸ τοὺς πολυγροφότερους καὶ δραστηριότερους κλασσικοὺς φιλολόγους τῆς Ἰταλίας, ὁ ὁποῖος διακρίθηκε παρὰλλήλα μὲ τὴν ἴδια ἐπιτυχία σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς, λατινικῆς καὶ βυζαντινῆς φιλολογίας, καθὼς ἐπίσης καὶ τὴν παπυρολογία.

Θεωρῶ τὸν ἐαυτό μου πολὺ τυχερό, γιατί ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μοῦ ἐμπιστεύθηκε τὸ εὐχάριστο καθῆκον νὰ παρουσιάσω στοὺς κ.κ. συναδέλφους καὶ στὸ λόγιο κοινὸ πὺν μᾶς τιμᾷ μὲ τὴν παρουσία του σύντομα βιογραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ νέου ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς.

Ὁ κ. Marcello Gigante γεννήθηκε τὸ 1923 κοντὰ στὸ Salerno, σπούδασε φιλολογία στὴν Νεάπολη, πῆρε τὸ διδακτορικὸ του δίπλωμα τὸ 1944 μὲ ἔπαινον, δίπλωμα τελειοποίησης τὸν ἐπόμενον χρόνον μὲ τὸν ἀνώτατο βαθμό, ἔγινε ὑφηγητὴς στὰ 28 του χρόνια τὸ 1951 καὶ δίδαξε ἀπὸ τὸ 1953-60, μὲ ἀνάθεση, βυζαντινὴ φιλολογία στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Νεάπολης. Μετεκπαιδεύθηκε μὲ ὑποτροφία Humboldt στὴν Βόννη τὸ 1956-57, ἐκλέχθηκε ἑκτακτος καθηγητὴς τὸ 1960 στὴν Τεργέστη, καὶ στὰ 1963 τακτικός. Τὸ 1968 ἐκλέχθηκε τακτικὸς καθηγητὴς στὴν Νεάπολη, ὅπου βρίσκεται ἕως σήμερα. Τὸ 1970 ἔγινε τακτικὸς ἐταῖρος στὴν Accademia Pontaniana τῆς Νεάπολης, τὸ 1974 ἀντεπιστέλλον μέλος τοῦ Λομβαρδιανοῦ Ἰνστιτούτου Ἑπιστημῶν καὶ Γραμμάτων, καὶ τὸ 1984 ἀντεπιστέλλον μέλος τῆς Βρετανικῆς Ἀκαδημίας. Ἀπὸ τὰ 1971 διευθύνει τὸ παπυρολογικὸ περιοδικὸ *Cronache Ercolanesi*, πὺν ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ Διεθνὲς Κέντρο μελέτης τῶν παπύρων τοῦ Ercolano, τῆς ἀρχαίας δηλ. Ἡράκλειας, Κέντρο πὺν ἐδρεύει στὴν Νεάπολη, καὶ εἶναι ἀπὸ τὸ 1974 μέλος τῆς Διεθνοῦς Ἐπιτροπῆς Παπυρολογίας. Τιμῆθηκε μὲ τρεῖς χρυσὰ μετάλλια, τὰ δύο γιὰ τὴν συμβολή του στὶς μελέτες γιὰ τὴν ἄλλοτε Μεγάλῃ Ἑλλάδα, τὸ τρίτο σὲ διαγωνισμόν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τῆς Ἰταλίας γιὰ τὸ καλὺτερο φιλολογικὸ βιβλίον.

Γιὰ ὅσους δὲν ξέρουν τὴν σημασία τοῦ Παπυρολογικοῦ Κέντρου τῆς Νεάπολης, ἐπιθυμοῦμε νὰ σημειώσουμε βραχυλογικὰ ὅτι τὰ εὐρήματά του προέρχονται ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκη τῆς ἑπαύλης τῆς μεγάλης ρωμαϊκῆς οἰκογένειας τῶν Πισόνων, ἑπαύλης, πὺν ἀπανθρακώθηκε κατὰ τὴν καταστροφή τῆς Ἡράκλειας καὶ τῆς Πομπηΐας, ὅταν ἔγινε ἡ μεγάλη ἐκρηξὴ τοῦ Βεζουβίου στὰ 79 μ.Χ. Ἐπειδὴ μὲ τὴν κατάρρευση τῆς ὁροφῆς ἡ ἀπανθράκωση ἔμεινε ἀτελής, οἱ κύλινδροι τῶν παπύρων—ἀνάμεσα στοὺς ὁποῖους καὶ τὰ συγγράμματα τοῦ Ἐπικούρειου φιλοσόφου Φιλόδημου—μποροῦν μὲ τὶς νέες τεχνικὲς μεθόδους νὰ ἀποκατασταθοῦν καὶ νὰ διαβαστοῦν ὅσο εἶναι δυνατό,

προσθέτοντας ἔτσι νέα πολύτιμα εὑρήματα στὴν ἀπέραντη πνευματικὴ περιουσία τῶν προγόνων μας.

Στὸ Κέντρο αὐτὸ καὶ στὸ περιοδικό του, ὁ Gigante εἶναι μιὰ ζωντανή καὶ διευθυντικὴ παρουσία, ὅπως εἶναι καὶ στὸ φιλολογικὸ περιοδικὸ τῆς Νεάπολης, *La Parola del Passato*, ὅπως ἐπίσης καὶ στὸ *Istituto per la Storia e l'Archeologia della Magna Grecia*, ποὺ ἐδρεύει στὸν Τάραντα καὶ συνεδριάζει τὸν Ὀκτώβριο κάθε χρόνου ἀπὸ τὸ 1960, μὲ διεθνή συμμετοχὴ ἐπιστημόνων καὶ ἀξιοζήλευτα ἀποτελέσματα, μὲ ἐπιστημονικὲς ἀνακινώσεις καὶ μὲ λεπτομερεῖς ἀπολογισμοὺς τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τῶν εὐρημάτων. Στὸ Ἰνστιτούτο αὐτό, τὸ Συμβούλιο ἀποτελεῖται κυρίως ἀπὸ καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Νεάπολης, Πρόεδρος του ἦταν ἐπὶ πάρα πολλὰ χρόνια, καὶ τώρα ἐπίτιμος Πρόεδρος, ὁ καθηγητὴς Giovanni Pugliese Carratelli, μέλος τῆς Ἀκαδημίας dei Lincei (τῶν Λυγκέων) τῆς Ρώμης, καὶ ἀπὸ τὸ 1988 ξένος ἐταῖρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ἡ φιλολογικὴ δραστηριότητα τοῦ κ. Marcello Gigante ἀρχίζει τὸ 1946, στὰ 23 του χρόνια καὶ συνεχίζεται ἀδιάκοπα μέχρι σήμερα, μὲ ἐκπληκτικὴ ἀπόδοση σὲ εὐρύτητα θεμάτων καὶ στοχαστικὴ πραγμάτευση προβλημάτων. Ἀρθρα, μελέτες καὶ βιβλία του, ποὺ καλύπτουν τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ, τὴν λατινικὴ καὶ τὴν βυζαντινὴ φιλολογία —ποῦ καὶ ποῦ καὶ τὴν νεοελληνικὴ—, ἐμφανίζονται κάθε χρόνο σὲ πολλὰ ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ καὶ σὲ αὐτοτελεῖς ἐκδόσεις, μὲ θαυμαστὴ συχνότητα καὶ ποικιλία θεμάτων, γιὰ ἱστορικὰ καὶ φιλοσοφικὰ κείμενα, ποιητικὰ - λυρικά, τραγικὰ καὶ κωμικὰ—, ποὺ τὸν ἀπασχολοῦν διαρκῶς. Ὁ κατάλογος τῶν ἔργων του, ἀπὸ τὸ 1946 ὡς τὸ 1984, ποὺ ἔχουμε ὑπόψη μας ἀπὸ τὴν ἐργογραφία του, εἶναι πάνω ἀπὸ 380, καὶ περιλαμβάνουν περισσότερα ἀπὸ 20 αὐτοτελῆ ἔργα καὶ πάμπολλες μελέτες καὶ γόνιμες βιβλιοκρισίες ἢ παρουσιάσεις βιβλίων, καθὼς καὶ τὴν μετάφραση στὰ ἰταλικά τοῦ κλασσικοῦ ἔργου τοῦ R. Pfeiffer, *Ἱστορία τῆς κλασσικῆς φιλολογίας ἀπὸ τὶς ἀρχὲς ἕως τὸ τέλος τῆς ἑλληνιστικῆς ἐποχῆς* (*History of Classical Scholarship from the Beginnings to the End of the Hellenistic Age*, 1968).

Μνημονεύουμε μόνο τοὺς τίτλους μερικῶν αὐτοτελῶν ἐργασιῶν του, ὅπως εἶναι τὰ Ἑλληνικά τῆς Ὁξυρύνχου, ὅπως ὀνομάσθηκε —ἀπὸ τὰ Ἑλληνικά τοῦ Ξενοφῶντα— ἓνα παπυρικὸ ἱστορικὸ εὔρημα 900 περίπου σειρῶν, ποὺ πραγματεύεται τὴν μετὰ τὸ 400 π. Χ. ἐποχὴ. Τὸ κείμενο ποὺ σώζεται περιλαμβάνει γεγονότα τοῦ 396-95 π. Χ., καὶ δὲν ἔχει ἀποδοθῇ μὲ βεβαιότητα σὲ κανέναν ἀπὸ τοὺς γνωστοὺς ἱστορικούς. Ὁ κ. Μ. Γ. τὸ μελέτησε στὰ 1949 σὲ ἓναν τόμο 165 σελίδων, ὅπως ἐπίσης, στὰ 1953, καὶ τὴν Ψευδοξενοφώντεια Πολιτεία Ἀθηναίων σὲ τόμον 200 σελίδων. Τὴν ἴδια χρονιά ἐξέδωσε καὶ τοὺς *Poeti italobizantini del secolo XII*, σὲ τόμον 123 σελίδων.

Μνημονεύουμε ιδιαίτερα τὴν μεγάλη καὶ σημαντικὴ μελέτη του ποὺ ἐκδόθηκε σὲ βιβλίο 311 σελίδων μὲ τὸν τίτλο Νόμος βασιλεὺς, ἀπὸ τὸ γνωστό, σκοτεινὸ καὶ πολυσυζητημένο πινδαρικὸ ἀπόσπασμα (169 Snell) «νόμος ἀπάντων βασιλεὺς θνητῶν τε καὶ ἀθανάτων ἄγει δικαίων τὸ βιαιότατον ὑπέρτάτα χειρί», ὅπου ὁ Marcello Gigante κατόρθωσε νὰ συστηματοποιήσει τὶς προηγούμενες ἀπόψεις καὶ νὰ προχωρήσῃ σὲ νέα ἐρμηνεῖα στηριγμένην στὸν ἴδιο τὸν Πίνδαρο, ποὺ θεωρήθηκε πολὺ πειστικὴ ἀπὸ τὴν διεθνή κριτικὴ, ὅπως ἄλλωστε καὶ οἱ ἀπόψεις του γιὰ τὶς δύο προηγούμενες ἱστορικὲς μελέτες. Αὐτὴ ἡ μελέτη ὑποβλήθηκε στὸν διαγωνισμὸ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τῆς Ἰταλίας καὶ πῆρε τὸ χρυσὸ μετάλλιο, τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τρία, ποὺ μνημονεύσαμε. Στὰ 1966 συμπλήρωσε τὴν μεγάλη αὐτὴν μελέτη μὲ νέα λείψανα ἀπὸ τὴν ἴδια ὥδῃ τοῦ Πινδάρου.

Τὸ βιβλίο του γιὰ τὸν Φιλόδημο ἀπὸ τὰ Γάδαρα, τὸν ἐπικουρέιο φιλόσοφο καὶ ποιητὴ ἐρωτικῶν ἐπιγραμμάτων, ποὺ ἔζησε στὴν Ρώμῃ τὸν 1ο αἰ. π.Χ. καὶ εἶχε πιθανῶς μαθητὴν του τὸν L. Calpurnius Piso Caesoninus, ἔπατον στὰ 58 π.Χ., ὁ ὁποῖος τοῦ χάρισε μεγαλόπρεπη ἔπαιλν στὴν Ἡράκλεια, δημοσιεύθηκε στὰ 1969 μὲ τὸν τίτλο *Ricerche Filodemee* (180 σ.), ἀποτελεῖ συνέχεια πολλῶν μικρότερων μελετῶν του γιὰ τὸν ἴδιο φιλόσοφο, οἱ ὁποῖες συνεχίζονται καὶ ἀργότερα μὲ τὴν ἴδια συχνότητα. Τὸ βιβλίο αὐτὸ ξαναεκδόθηκε ἀναθεωρημένο στὰ 1983.

Ἕνας ἄλλος συγγραφέας ποὺ ἀπασχόλησε πολὺ τὸν Marcello Gigante εἶναι ὁ βιογράφος τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων Διογένης ἀπὸ τὴν μικρασιατικὴ πόλιν Λαέρτη, ὁ γνωστὸς ὡς Διογένης Λαέρτιος, μὲ τὸν ὁποῖο ἀσχολήθηκε σὲ διάφορες μικρότερες μελέτες, γιὰ νὰ καταλήξῃ στὰ 1962 στὸν μεγάλο τόμο 700 σελίδων μὲ τὸν τίτλο *Diogene Laerzio, Vita dei Filosofi*, μὲ μετάφραση καὶ συζήτηση κειμένου, πλούσιον σχολιασμὸ κτλ., ποὺ ἔγινε δεκτὸς μὲ γενικὴ ἐπιδοκιμασία. Ἀκολούθησαν καὶ ἐδῶ καὶ ἄλλες, μικρότερες καὶ μεγαλύτερες μελέτες γιὰ φιλοσόφους ἀπὸ τοὺς Βίους (1967, 1969, 1971), καὶ νέα ἔκδοσις τὸ 1975 καὶ τρίτη τὸ 1983 σὲ δύο τόμους αὐτὴν τὴν φορὰ, μὲ τὸν ἴδιο τίτλο καὶ 761 σσ.

Ἀναφέραμε ὅτι καὶ ἡ βυζαντινὴ φιλολογία ἀπασχόλησε τὸν Marcello Gigante μὲ τοὺς *Poeti italobizantini del XIII sec.*, τοὺς ὁποῖους ἐξέδωσε καὶ πάλι στὰ 1979 σὲ δεύτερη ἔκδοσις ἀναθεωρημένη καὶ ἐπανεξημένη σὲ 244 σσ., μὲ τὸν Εὐστάθιο τὸν Μακρεμβολίτη, στὰ Πρακτικὰ τοῦ Διεθνοῦς Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου τοῦ Μονάχου (1960), μὲ τὸν Μάξιμο Πλανούδη ὡς ἐρμηνευτὴν τοῦ Κικέρωνα (1962), μὲ τὸν Εὐγένιο τὸν Πανορμιτηγὸ (ἀπὸ τὸ Palermo) γιὰ τὴν ἀστάθεια τῆς ζωῆς, σὲ μεγάλον τόμο, μὲ κείμενο καὶ μετάφραση (253 σσ.), τοῦ 1964, μὲ τὸν Θεόδωρο Μετοχίτη (πρῶτη ἔκδοσις τοῦ τεύχους XVII, 1965), τὸν ὁποῖο ἐξετάζει σὲ δύο μελέτες τοῦ 1966 καὶ 1967 καὶ σὰν φιλολογικὸν κριτικὸ καὶ οὐμανιστὴν. Οἱ βυζαν-

τινές του μελέτες εκτείνονται και σέ έναν μεγάλο τόμο τοῦ 1981 με τὸν τίτλο: *Scritti sulla civiltà letteraria bizantina*, τοῦ 1981, δηλ. μελέτες γιὰ τὸν βυζαντινὸ γραμματειακὸ πολιτισμό.

Δὲν εἶναι δυνατό νὰ μὴν παρουσιάσουμε καὶ νὰ μὴν ἐξάρουμε τὴν πολύχρονη ἀπασχόληση τοῦ Marcello Gigante με τοὺς φιλολογικοὺς παπύρους γενικά καὶ με τοὺς ἡρακλειωτικοὺς εἰδικότερα. Ἡ δημιουργία τοῦ παπυρολογικοῦ κέντρου στὴν Νεάπολη, ποὺ εἶναι ταυτόχρονα καὶ τεχνικὸ ἐργαστήριον γιὰ τὴν ἀποκατάστασή τους καὶ σοβαρὸ φιλολογικὸ κέντρο μελέτης, ἡ ἔκδοσις τοῦ εἰδικοῦ περιοδικοῦ ποὺ μνημονεύσαμε ἀλλὰ καὶ τὸ διαρκὲς ἐνδιαφέρον τοῦ Marcello Gigante γιὰ τὴν μελέτη τῶν παπύρων, εἶναι φυσικὸ νὰ ἀποτελοῦν μιὰν διαρκή ἀπασχόληση γι' αὐτὸν καὶ νὰ τὸν ὠθοῦν νὰ παρουσιάσῃ τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν του. Σημειώνουμε ὅτι οἱ μελέτες του γιὰ θέματα ποὺ προέκυπταν ἀπὸ τοὺς αἰγυπτιακοὺς - ὀξυρυνχιανούς, φλωρεντινοὺς ἢ ἄλλους παπύρους εἶναι γύρω στὶς 15 ὥς τὰ 1960, ἐνῶ, ἀπὸ τότε, αὐτὲς ποὺ ἔχουν σχέση με τοὺς παπύρους τῆς Ἡράκλειας ἢ με τὸν Φιλόδημο καὶ ἄλλους ἀπὸ τὴν ἴδια πηγὴ, εἶναι περισσότερες ἀπὸ 35 ὥς τὰ 1984.

Πρέπει ἀκόμα νὰ σημειώσουμε τίς πολλὰς μελέτες του γιὰ τίς κωμωδίες τοῦ Μενάνδρου, αὐτὲς ποὺ ἔγιναν γνωστὲς μετὰ τὸ 1950, ἄλλες γιὰ ποιητὲς τῆς Ἀνθολογίας, ὅπως γιὰ τὸν Λεωνίδα τὸν Ταραντίνον, περίφημον ἐπιγραμματοποιὸ τοῦ 3ου αἰ. π.Χ. καὶ τὸν σύγχρονό του Ρίνθωνα, Ταραντίνον ἐπίσης, ποιητὴν φλυάκων (ἱλαροτραγωδιῶν), στοὺς ὁποίους ἀφιέρωσε δύο ξεχωριστοὺς τόμους.

Εἶναι δύσκολο νὰ παρακολουθήσουμε, ἔστω καὶ σέ ἄδρες γραμμές, τὴν γόνιμη παραγωγή τοῦ Μ. Γ. σέ ὅλες τῆς τίς ἐκδηλώσεις, ἡ ὁποία συνεχίζεται ἀδιάπτωτη μέχρι σήμερα, μπορούμε ὅμως νὰ βεβαιώσουμε τὴν οὐσιαστικὴ παρουσία του στὸν ἰταλικὸ καὶ διεθνὴ φιλολογικὸ χῶρο, λαμβάνοντας ὑπόψη μας ὅτι στὰ τελευταῖα 70 χρόνια, ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Α' Παγκόσμιου πολέμου, καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Β', παρατηρεῖται μιὰ ἀνθησις στὴν μελέτη τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας καὶ φιλολογίας, ἀρχαίας, βυζαντινῆς καὶ νέας, στὴν Ἰταλία, με ἐξαιρετοὺς ἐκπροσώπους ἀκμαίας ἡλικίας, οἱ ὅποιοι τιμοῦν τὴν ἐπιστήμην τῆς πατρίδας τους. Ἕνας ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι καὶ ὁ Μ. Γ., ὁ ὁποῖος λόγῳ καταγωγῆς καὶ ἀνατροφῆς καὶ με προβλήματα πολιτισμοῦ τῆς ἁλλοτε Μεγάλης Ἑλλάδας, βρίσκεται πιὸ κοντὰ μας, ἐπισκέπτεται συχνὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ εἶναι ἕνας καλὸς φίλος τῆς. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν εἶναι εὐτυχὴς γιὰ τὴν κατάξιν στα μέλη τῆς τὸν λαμπρὸ αὐτὸν ἐπιστήμονα καὶ ἐξαιρετὸν ἀνθρωπο.

Con i migliori auguri dell'Accademia di Atene allo stimato Collega ed i miei cordiali rallegramenti, la prego di succedermi al podio.